

HÁRY JÁNOS, 1972

„Kodály az istennek nem akarta, hogy a Bábszínház bemutassa a *Háryt*. Vérig volt sértve, hogy Bartók darabjai mentek, míg az övé nem. Kodály halála után viszont a felesége engedélyezte a premiert. Ezután következett az igazi munka. Megkíséreltük kitalálni, mi az, ami szorosban a történethez tartozik és mi az, amit Kodály utólag illesztett hozzá. Írt például egy ünnepi nyitányt, amin a darab majdnem megbukott.

A *Háry János* előadása tulajdonképpen soha nem jön össze. A szvit az gyönyörű, a dalok szintén, de vannak azok az apróbb részek, amelyeket bárhova be tudunk illeszteni. Mi viszont semmit sem hagytunk a helyén, minden epizódot egy picikét odébb raktunk vagy meghúztunk.”³⁸ (Láng István)

„Kodály *Háry János*sában feltűnik a színpadon egy hatalmas sötétkék selyemkendő, sárga hímvésszel, és a nézők menten tudják, hogy ez a csúcsonan leboruló kendő voltaképpen hegy, ahonnan a franciák támadják az osztrákokat. Most beleavatkozik Háry a csatába. S a domb tetején megjelenik egy kandi szempár s egy óriás kalap. Napóleon az, aki csak kukucskálni mer, és fanciesali állapotában ferdén tartja rajzolt száját. Amint feje kibukkan a hegy mögül, akkor látszik csak, hogy nem hegy az, hanem maga a császár teste. De a császárt most megverték, és bánatában szétnyílik kalpagja, és a fehér bélésből kiborul egy kicsike kis Napóleon – amilyen kicsi lett csatavesztés után a császár. Ez az összezsugorodott zsarnok vállára kényszerül venni saját hatalmas fejét, és így vonul ellensége rabláncán fogságba.”³⁹ (Molnár Gál Péter)

„Mintha a jóisten is bábszínpadra képzelte volna el ezt a művet. A kocsma használati tárgyai indulnak el a képzelet vándorútjára és népesítik be színes hazugsággal a világot. Lecsúszik az ivó gyalult

Mária Lujza és Ebelasztin báró

asztaláról egy színes terítő, és mint tarka kockák szabdalta szántóföld, úgy keretezi a színpadot a tódítások költötte meséket ezután.

Egy palánkra odavetett suba lesiklik helyéről, hogy mint hófödte háztetővel találkozzunk vele ismét, vagy fűvel benőtt, lankás hegyoldalként viselkedjen. Egy hasas kancsó Ferenc császárként jelenik meg, s a falról elrugaskodó mézesbáb-huszar a címszereplővé hazudja föl magát a játékban. Színes népi szöttesek, festett kelmék, tarka vásznak új és új helyszíneket terítenek a játék alá. Köcsögök takarítják kezükben söprűvel a császári udvart; Marci bácsi, a parádéskocsis cserépkulacsból kerekedik elénk; míg Mária Lujza és Ebelasztin báró kecses, karcsú paraszt-biedermeier butélia. A mező virító virágai kalocsai hímvésszel. S az előadás egyik legszébb jelenetsorában – a Bécsbe érkezéskor –

38 Interjú Láng Istvánnal (Készítette Varga Nóra. 2018. PIM-OSZMI. <https://szinhaztortenet.hu/szinhaztorteneti-forum;jsessionid=52FC52FCC5B4A5D4ED4C74C04F16D8D4>) Utolsó letöltés: 2019. 08. 29.

39 Molnár Gál Péter: *Színház bábukkal*. (In: *A mai magyar bábszínház*. Szerk.: Szilágyi Dezső. Corvina, 1978. 14. o.)

Az adomázó Háy János

Háy a francia király asztalánál

E karikatúra a különösen nehéz, a műhelyesek és a színészek közötti súrlódásokkal terhes próbaidőszakra emlékeztet

részut tartott szőttes-országúton halad a francia királyné hintaja, s pingált pohárszék a Burg épülete. Vannak még parasztfestésű templomi képek, pásztorfaragásból nyájat terelő pulikutyá, magát peckesen meghajtó, írott agyagtányér-udvaroncsereg. Torontáli szőnyegből van a Nix-hegye, mézesbábok, vásári babák, fazekak, bödönök, bögrék, korsók, kancsók, kannák, kanták, butykosok, butéliák, bokályok, borospalackok, hordókulacsok, ikerfazekak... ország-részek és korok küldték motívumaikat, formáikat, mázaikat, színeiket az előadás szépségéhez. Egy pillanatra sem dermed népművészeti revüvé a játék, mert a tárgyakat nem önmagukban alkalmazták: mindig cselekvő szereppel ruházták fel.

Manapság a nevenségesség veszélye nélkül nehéz eljátszani a *Háry János* befejezését. Embernek nehéz elhinni a hűség, a kitarás és a lemondás e nagyszerű gesztusát, ami a báboktól annyira őszintén hat, hogy alig tudjuk leküzdeni könnyeinket.⁴⁰ (Molnár Gál Péter)

„A stilizált és mégis ismerős bábfigurák, a díszletek színharmoniai és az artisztikus mozgáskompozíciók Kodály méltatást már nem igénylő muzsikájával társulva egyedülálló folklórvarázslatot teremtenek. Olyan népmesét, amely egyetlen részletében sem olcsón népieskedő, de minden részletében különös műgonddal láttatja a szöveget és a zenét. Ebben az előadásban a kétfejű császári sas is táncol, ha úgy hozza a jelenet dinamikája. A bábszínpad sajátos lehetősége rejlik ebben a képalkotó, paradox módon mindent élővé teremtő módszerben, amelyvel egy ária szövegtartalma vagy egy zenei közjáték témája színné és formává, s a pantomimelemek révén cselekménnyé alakul. Ez a fantáziaserkentő bábfilm – gyors és szellemes jelenetváltásaival méltán nevezhetjük így az előadást – ámult és koncentrált részvételre szorítja a gyereket és a felnőttet egyaránt. Ez a produkció úgy hűséges Kodályhoz, hogy mer hűtlen lenni a daljáték ismert hagyományaihoz. Az átdolgozó Szilágyi Dezső az eredeti

szöveggönyv görögáboros modorosságait jótékonyan húzva-javítva, tömör, természetes humorú alapot biztosított a Bródy Vera gazdag jelentésű díszleteit és Koós Iván újszerű, félplasztikus bábjait ízléssel és leleménnyel rendező Szőnyi Katónak. A zenei anyag is változott, a műfaj követelményeinek megfelelően néhány vokális rész kimaradt. Kárpótlásul azonban azok a zenekari közjátékok is helyet kaptak, amelyek az élőszínpadi bemutatókon eddig éppen azért nem szerepeltek, mert a látványelemek nem tudták volna kitölteni azokat.⁴¹ (Mészáros Tamás)

(Kodály Zoltán: *Háry János*. Paulinyi Béla és Harsányi Zsolt szöveggönyvét átdolgozta: Szilágyi Dezső. Bábok: Bródy Vera. Díszlet: Koós Iván. Rendező: Szőnyi Kató. Közreműködők (hangfelvételtől): Melis György, Komlóssy Erzsébet, Szőnyi Olga, Palócz László. Szereplők: Sinkovits Imre/B. Kiss István, Balogh Klári, Havas Gerrúd, Kalmár Éva, Kárpáti Gitta, Szöllőssy Irén, Elekes Pál, Gruber Hugó, Háray Ferenc, Leviczky Andor, Cser Tamás, Sallai Virág, Szabó István, Juhász Tóth Frigyes)

40 Molnár Gál Péter: *Színház bábukkal*. (In: *A mai magyar bábszínház*. Szerk.: Szilágyi Dezső. Covina, 1978. 31-32. o.)

41 Mészáros Tamás: *Kinek játszanak a bábok?* (Színház, 1972. 10. 15. o.)